

Univerzita Pardubice

Filosofická fakulta

Katedra filosofie a religionistiky

Zuzana Brožová

Jan Pavel II. a mezináboženský dialog

Bakalářská práce

Pardubice 2009

Vedoucí bakalářské práce: Vít Machálek, Dr.

University of Pardubice

Faculty of Arts and Philosophy

Department of Religious Studies and Philosophy

Zuzana Brožová

John Paul II. and interreligious Dialogue

Bachelor Paper

Pardubice 2009

Supervisor: Vít Machálek, Dr.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, pouze s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Turnov, květen 2009

Zuzana Brožová

Poděkování

Děkuji Vítu Machálkovi, Dr. za skvělou pomoc, cenné rady a připomínky při zpracování této práce. Dále bych ráda poděkovala pracovníkům mnou navštívených institucí (knihovny, archívy) za poskytnutí potřebných údajů, knih a informací a především za věnovaný čas. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za jejich neuvěřitelnou trpělivost a celkovou podporu v mých studiích.

Obsah

Úvod.....	7
1. Katolická církev a mimokřesťanská náboženství před pontifikátem Jana Pavla II.	8
1.1. Deklarace II. vatikánského koncilu – Nostra aetate.....	8
1.2. Další dokumenty II. vatikánského koncilu – Dignitatis humanae, Lumen gentium, Ad gentes.....	10
1.3. Sekretariát pro nekřesťany.....	14
2. Životopis papeže Jana Pavla II.	15
2.1. Karol Josef Wojtyła.....	15
2.2. Papež Jan Pavel II.	21
3. Katolická církev a mimokřesťanská náboženství za pontifikátu Jana Pavla II.	28
3.1. Papežovo setkání s vyznavači jiných náboženství.....	28
3.1.1. Setkání s vyznavači Judaismu.....	29
3.1.2. Setkání s vyznavači Islámu.....	32
3.1.3. Mezináboženské setkání v Assisi roku 1986 a 2002.....	34
3.1.4. Další mezináboženská setkání.....	38
3.2. Papežská vyjádření k mezináboženskému dialogu.....	40
3.2.1. Postoje Jana Pavla II. vyjádřené v encyklikách – Redemptor Hominis, Redemptoris Missio.....	40
3.2.2. Postoje Jana Pavla II. vyjádřené v médiích.....	43
4. Různé pohledy na Jana Pavla II. a mezináboženský dialog	44
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů	47
Obrázková příloha	50

Jan Pavel II. a mezináboženský dialog

Abstrakt

Hlavní téma bakalářské práce je mezináboženský dialog a zhodnocení role papeže Jana Pavla II. v celosvětové otázce mezináboženského dialogu. Je zde naznačen vývoj spolupráce mezi náboženstvími světa až k pontifikátu Jana Pavla II., kdy došlo k největšímu rozvoji celosvětového dialogu a ke vzniku některých institucí. Lidé právě díky spolupráci, vstřícnosti a společné duchovní cestě tvoří tzv. mosty porozumění, jejichž „stavbu“ započal papež Jan Pavel II.

Největší část je věnována pontifikátu papeže Jana Pavla II. a jeho setkání s vyznavači jiných náboženství, jeho postoje k vyjádřené v encyklikách, knihách či médiích. Na závěr jsou popsány postoje vyznavačů jiných tzv. nekřesťanských náboženství k Janu Pavlu II. a mezináboženskému dialogu.

John Paul II. and interreligious dialogue

Abstract

The main topic of the bachelor's work is interreligious dialogue and an assessment of the role of Pope John Paul II. in the global issue of interreligious dialogue. It outlines the development of cooperation among the world religions until the pontificate of John Paul II. when the greatest development of global dialogue and the emergence of some institutions took place. People thanks to cooperation, friendliness and a common spiritual journey create so-called bridges of understanding which were begun to be "constructed" by Pope John Paul II.

The largest part of the work has been devoted to the pontificate of Pope John Paul II. and his meetings with confessors of other religions, his approaches expressed in encyclicals, books or media.

Finally, the work describes the statements of adherents of other so-called non-Christian religions towards to John Paul II. and interreligious dialogue.

Úvod

Předkládaná bakalářská práce se zabývá otázkou mezináboženského dialogu a pontifikátem papeže Jana Pavla II., který je považován za vůdčí osobnost celosvětového mezináboženského dialogu. Křesťanský humanismus II. vatikánského koncilu, který tolik inspiroval nejen aktivity a dosud nevídané historické iniciativy Jana Pavla II. v dosažení křesťanské jednoty, tak ho inspiroval i v hledání nových vztahů mezi katolickou církví, judaismem a také v dialogu s jinými světovými náboženstvími. Za pontifikátu Jana Pavla II. vstoupila katolická církev do trvalých a pevných ekumenických aktivit, které řadu let provázely problémy.

Janu Pavlovi se především dostávalo četné chvály za výrazné iniciativy právě v katolicko-židovských vztazích. V jednadvacátém století již stojí katolíci a Židé na prahu nových teologických rozhovorů, jejichž rozsah a hloubka by byla v posledních více než 1900 letech absolutně nepředstavitelná. Světový den modliteb za mír v Assisi v roce 1986 byl jasně nejviditelnějším výrazem a přesvědčením Jana Pavla II., že veškeré pravdy se vztahují k jediné Pravdě, jíž je Bůh. Tyto Pravdy utvrdil na další modlitebním setkání a to v roce 2002.

Tato přesvědčení se také projevilo při jeho iniciativách ve vztazích s islámem (např. Cassablanca 1985), který zaujímá v Abrahámově tradici výrazné místo a dále v dialogu s jinými náboženskými vůdci, např. s dalajlámou, a v přístupu dalším světovým náboženstvím. Také setkání křesťanství s buddhismem bylo důležitým duchovním fenoménem 20. století, které se zapsalo do dějin pontifikátu Jana Pavla II.

Mezináboženský dialog se stal během několika let organizačně-technickou záležitostí a dostal jasnou akademickou podobu, která však i dnes nutně potřebuje vyústění do pedagogické či terapeutické sféry. Avšak i přesto zde panuje určité nedorozumění, např. v otázce kdo má vést dialog, kdo jaké náboženství a jak prezentuje a jaký smysl a cíl má dialog mít. V arabštině např. neexistuje pojem „dialog“, což mohlo vést právě k některým nedorozuměním, které i přesto Jan Pavel II. svou mezináboženskou činností posunul směrem dopředu. Také co se týče médií byl papež vstřícný a tuto cestu využíval pro smíření všech náboženství světa. V různých publikacích, rozhovorech či encyklikách neopomenul lidstvu připomenout, že mezináboženský dialog je více než nutný. Jeho touha po míru, svobodě a porozumění byla všudypřítomná.

1 Katolické dokumenty a deklaráce před pontifikátem Jana Pavla II.

1.1. Deklarace II. vatikánského koncilu

NOSTRA AETATE

Nostra aetate je tzv. Deklarace o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím, která byla vyhlášena 28. října roku 1965, a to v posledním roce II. vatikánského koncilu, který zasedal v letech 1962-1965. Koncil byl svolán papežem Pavlem VI.. Latinský název *Nostra aetate* znamená v překladu „V naší době“.

Již v předmluvě celé deklarace je popisován vzájemný vztah mezi různými národy, ale hlavní zaměření je na vztah k nekřesťanským náboženstvím, o jednotném původu všech lidí a zároveň tak deklarace poukazuje na to, že Bůh stvořil lidstvo a že k Bohu se všichni zase vrátí. Jsou zde zmiňovány také některé myšlenky hinduismu a buddhismu jako filosofické otázky na které katolická církev reaguje prohlášením, že „Katolická církev neodmítá nic, co je v těchto náboženstvím pravdivé a svaté. S upřímnou vážností se dívá na jejich způsoby chování a života, pravidla a jejich nauky. Přestože se v mnohém rozcházejí s tím, co ona věří a k věření předkládá, přece jsou nezdídkou odrazem Pravdy, která osvěcuje všechny lidi“.¹

„Církev tak nabádá své věřící, aby s rozvážností a láskou, prostřednictvím dialogu a spolupráce se stoupenci jiných náboženství uznávali, chránili a podporovali duchovní a mravní dobro i společensko-kulturní hodnoty“.²

1) Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Deklarace Nostra Aetate dostupná na: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_nostra-aetate_cs.htm (15.3.2009)

2) Tamtéž

Ve třetí části deklarace se píše, že církev se dívá také s úctou na muslimy, které se klanějí jedinému Bohu. Dále popisuje určité věci, které jsou podobné jak křesťanství, tak i islámu např. úcta k Abrahamovi, Marii a Ježíši, kterého islám nepovažuje za Boha, ale jednoho z proroků. Protože také během staletí došlo mezi křesťany a mohamedány k několika rozběrům a nepřátelstvím, vybízí posvátný sněm všechny věřící, aby zapomněli na to, co bylo, a aby se snažili upřímně o vzájemné porozumění a rozvoj mravních hodnot, o mír a svobodu pro všechny lidi bez ohledu na jejich vyznání.

Čtvrtá část hovoří o pouti, které svazuje „lid Nové smlouvy“ neboli křesťany s Abrahámovými potomky – židy, kteří mají společné dědictví. Sněm proto chtěl podpořit a doporučit vzájemné poznání a úctu. Lze toho prý dosáhnout především biblickými a teologickými studii a bratrskými rozhovory. Dále se zde uvádí, že ačkoliv židovští předáci se svými stoupenci mají na svědomí Kristovu smrt, nelze přece vinu svalovat na všechny Židy.

V páté části deklarace *Nostra aetate* se hovoří o tom, že se křesťan nemůže obracet k modlitbě k Bohu, Otci všech, jestliže odmítá-li chovat se bratrsky k ostatním lidem. Církev v této části velmi razantně odmítá jakoukoliv diskriminaci nebo jakékoliv utiskování lidí pro jejich rasu, barvu pleti, sociální postavení nebo dokonce náboženství.

K 41. výročí deklarace *Nostra aetate* bylo vydáno prohlášení, ve kterém se píše, že dokument zahájil novou éru pokojných vztahů mezi náboženstvími. Podepsání dokumentu papežem Pavlem VI. roku 1965 bylo zlomovým okamžikem v dějinách židovsko-křesťanských vztahů. Nešlo však o výsledek náhody nebo snad politické přizpůsobivosti, koncilní dokument byl potvrzením nového postoje ve vztahu k židovskému národu.

1.2. Další dokumenty II. vatikánského koncilu

DIGNITATIS HUMANAЕ

Dignitatis humanae je deklarace o náboženské svobodě, která byla schválena a oficiálně vyhlášena II. vatikánským koncilem dne 7. prosince roku 1965. Dokument nevelký rozsahem, mezi ostatními dokumenty méně známý, ale revolučního obsahu, který inspiroval především Jana Pavla II., ale i další významné náboženské osobnosti. Právě tato deklarace byla tzv. „novým podnětem“ pro diplomatickou aktivitu Svatého Stolece v obraně náboženské svobody.³

Náboženská svoboda a tolerance je jednou z priorit každého společenství a organizace lidí toužících pro míru na světě, který není možný bez míru mezi náboženstvími. Celý dokument *Dignitatis humanae* tak trochu balancuje mezi dvěma vymezujícími podmínkami. Jedné ze strany víry, druhé tak trochu ze strany rozumu. Deklarace nese podtitul: „Právo osoby a skupin na společenskou a občanskou svobodu ve sféře náboženství“.⁴

První část hovoří o tom, že lidé si čím dál více uvědomují důstojnost své osoby a chtějí dále jednat ve svobodě bez nátlaku a omezování, ne svévolně, ale odpovědně. Posvátný sněm pak dále vyznává, že sám Bůh dal lidstvu poznat určitou cestu, po níž lidé, když mu dobře slouží, mohou dosáhnout v Kristu spásy a blaženosti. Pravda, jak tvrdí Svatý sněm je pouze jedna a je neměnná.

3) Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Deklarace *Dignitatis humanae* dostupná na:

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651207_dignitatis-humanae_cs.htm (15.3.2009)

4) Tamtéž

Druhá kapitola jasně vymezuje náboženskou svobodu a celkovou otázku svobody člověka. Svoboda je stav, ve kterém se nachází ten, jež může učinit všechno, po čem touží. Člověk nesmí být žádným způsobem nucen jednat v oblasti náboženství proti svému svědomí.

Svoboda v náboženské oblasti se vyžaduje rovněž pro náboženská společenství. Tato společenství pomáhají svým členům při prožívání náboženského života, vzděláváním je podporují a zřizují si instituce, v nichž členové úzce spolupracují na utváření svého života podle svých náboženských zásad a těmto společenstvím právem náleží svoboda. Také jim přísluší právo, aby jim světská moc nebránila právními prostředky ani administrativními zásahy. Mají též právo vyučovat a vyznávat víru slovem i písmem. Nesmí se však nutit nebo nečestně přemlouvat, zvláště když jde o lidi chudé nebo nemocné.

„Meze náboženské svobody“. Tento článek jasně vymezuje tzv. „pravidla“. Při používání všech svobod mají mít jednotlivci a společenské skupiny jasně na zřeteli jak práva jiných lidí, tak i své povinnosti k jiným a ke společnému blahu všech okolo.

Závěr popisuje, že i dnešní lidé si především přejí, aby mohli svobodně vyznávat jakékoliv náboženství soukromě i veřejně. Dokonce je ve většině ústav různých zemí náboženská svoboda vyhlášena, jakožto občanské právo a uznána jako mezinárodní dokument. Dodnes však existují režimy, v nichž se sice svoboda náboženství ústavně uznává, ale sami veřejní činitelé se snaží odvracet občany od jakéhokoliv vyznávání.

LUMEN GENTIUM

Lumen gentium je dalším významným dokumentem II. vatikánského koncilu. Tato dogmatická konstituce je považována za jednu z nejdůležitějších dokumentů církevního sněmu. Latinský název znamená v překladu „Světlo národů“ a vychází z prvních, úvodních slov dokumentu.

Jednou z nejdůležitějších částí tohoto dokumentu je kapitola druhá, kde posvátný sněm na prvním místě věnuje pozornost především katolickým věřícím, ale i tzv. nekřesťanům.

„Ba i lidé, kteří ještě nepřijali evangelium, jsou různými způsoby zaměřeni k Božímu lidu. Patří sem na prvním místě národ, s nímž byla uzavřena smlouva, jemuž byla dána zaslíbení a z něhož se zrodil Kristus podle těla, vyvolený národ, tak drahý Bohu kvůli praotcům: vždyť Bůh nelituje, že něco daroval, ani že někoho povolal. Plán spásy se však vztahuje i na ty, kteří uznávají Stvořitele, a mezi nimi především na muslimy, kteří prohlašují, že se drží víry Abrahámovy, a klaní se jako my Bohu jedinému, milosrdnému, který bude v poslední den lidi soudit.“⁵

5) Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, *Lumen gentium*, dostupná na: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19641121_lumen-gentium_cs.htm (16.3.2009)

AD GENTES

Ad gentes je jedním z mnoha dalších dekretů II. vatikánského koncilu. Je to tzv. dekret o misijní činnosti církve, uznaný 7. prosince 1965.

Cílem celého dekretu je, aby církev, která byla poslána Bohem k národům světa, byla tzv. všeobecnou svátostí spásy. Proto se především snaží hlásat evangelium všem lidem bez ohledu na jejich vyznání. „Vždyť už sami apoštolové, na nichž je církev vybudována, jako Kristovi následovníci, kázali slovo pravdy a dávali život církvím.“⁶

„Za současných poměrů, z nichž vzniká nová situace lidstva, je církev, sůl země a světlo světa, ještě naléhavěji volána spasit a obnovit všechno stvoření, aby všechno bylo uspořádáno v Kristu a aby lidé utvořili jednu rodinu a jeden Boží lid.“⁷

Církev se tímto dekretem snažila jasně vytyčit zásady misijní činnosti. Chtěla sdružit síly všech věřících a stanovila proto jasná pravidla a také osvětlila otázky týkající se misijní činnosti, která byla s rozvojem světa tak trochu opomenuta.

„Církev, si je vědoma toho, že musí vykonat ještě obrovskou misijní práci. Dvě miliardy lidí – a jejich počet den ze dne roste –, kteří jsou spojeni ve velké určité celky trvalými svazky kulturního života, starými náboženskými tradicemi a pevnými pouty sociálních vztahů, dosud vůbec neslyšely nebo sotva slyšely evangelijní zvěst. Někteří z nich se drží jednoho z velkých náboženství, jiným chybí i poznání Boha, jiní jeho existenci výslovně popírají a někdy dokonce proti němu bojují“.⁸

6) Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Dekret *Ad gentes*, dostupná na: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651207_ad-gentes_cs.htm (16.3.2009)

7) Tamtéž

8) Tamtéž

1.3. Sekretariát pro nekřesťany

Papež Pavel VI. v den Letnice roku 1964 ustanovil *Sekretariát pro nekřesťany*, který byl v roce 1988 (někde je uváděno v roce 1989) přejmenován na Papežskou radu pro mezináboženský dialog nebo také Pontifikátní radu radu pro dialog mezi náboženstvím.

Sekretariát měl především za úkol rozvíjet vzájemnou informovanost mezi různými náboženstvími, kterou sám papež Jan Pavel II. velmi intenzivně podporoval. Právě modlitební setkání v Assisi roku 1986, které zorganizoval papež Jan Pavel II. bylo pro tento směr dialogu velmi zlomové. Papež chtěl, aby lidé v odlišnosti svých duchovních tradic hledali společnou zodpovědnost za mírové soužití mezi národy.

Papežská rada je po světě známá především svým radikálním názorem na jakékoliv násilí. Pravidelně zasílá představitelům jiných náboženských tradic různá posílání, dopisy smíření a co se samotného dialogu týče, organizuje semináře, mezináboženská setkání a jiné celosvětové akce, nejen pro mládež. Zmíněná papežská rada si při svém působení bere za základ dokument II. vatikánského koncilu "Nostra aetate" a snaží se napomáhat dialogu s věřícími jiných náboženství.

"Katolická Církev neodmítá nic, co je v těchto náboženstvích pravdivé a svaté. Má upřímný respekt pro jejich způsoby jednání a života, pro jejich mravní a doktrinární učení, která se mohou v mnoha ohledech lišit od toho, čeho se drží a čemu učí sama, která však nicméně odrážejí jas oné Pravdy, která je světlem všech lidí."⁹

9) Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Deklarace Nostra Aetate dostupná na: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_nostra-aetate_cs.htm (16.3.2009)

2 Životopis

2.1. Karol Józef Wojtyła

Pár měsíců poté, co Polsko vyhlásilo svou znovunabytou nezávislost, se v malém provinčním městě Wadowicích 18. května roku 1920 narodil druhý syn Karola Wojtyły st. a Emilie Wojtyłové, rozené Kaczorowské, kterému dali jméno Karol Józef Wojtyła.

Jeho matka zemřela v roce 1920 na srdeční vadu. Jeho straší bratr Edmund byl lékař. V nemocnici se však od své pacientky nakazil spálou, které podlehl roku 1932. Jeho otec Karol byl kapitánem ve výslužbě u 12. pluku polské armády a jako úředník měl na starost nebojové složky armády.

V září roku 1926 začal malý Karol chodit do místní základní školy a postupně z něho rostl nejlepší student ve městě, nadšený sportovec a i ochotnický herec. Jeho nejlepším přítelem se stal syn předsedy a advokáta místní wadowické židovské obce, Jerzy Kluger. V té době čítala wadowická obec kolem dvou tisíců židů, kteří původně hovořili německy, ale časem se převážná část asimilovala s dominantní kulturou a společností. Karol Wojtyła později napsal: „Živě si vzpomínám na židy, jak se scházeli každou sobotu v synagoze za naší školou“.¹⁰

Obě náboženské skupiny, židy i katolíky, spojovalo....“vědomí, že se modlí ke stejnému Bohu.“¹¹ Většinu volného času spolu s Jerzym trávili dlouhými pěšími výlety a když si nehráli doma nebo na místním hřišti kopanou, byla jejich druhým domovem řeka Skawa.

10) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 34 str.

11) Tamtéž, 34 str.

V roce 1930 byl Karol Wojtyła přijat na Státní chlapecké gymnázium Marcina Wadowity ve Wadowicích. S učením neměl žádné problémy a podle jeho katechetů už tehdy se vyznačoval obrovskou vírou.

Patřil také k duchovní skupině pěstující kult Panny Marie, tzv. královny Polska. V posledním roce gymnázia Karol s kamarádem Jerzy zjistili, že někteří jejich spolužáci vstoupili do protižidovských politických stran. Ve škole se objevily první rvačky. Karol bránil své židovské přátele a v následných slovních přích citoval otce Prochownikova, který tvrdil, že: „ten, kdo je proti Židům, je zároveň i proti křesťanům“.¹² V závěrečném roce střední školy se také mimo jiné připravoval na svátost biřmování, již přijal 3. května 1938.

Gymnázium ukončil 27. května roku 1938 s nejlepšími známkami a ihned po maturitě si Karol odsloužil vojenskou službu na stavbě silnice u města Zubrzyca Gorna. Po létě se stěhuje s otcem do Krakova, do matčina rodného domu na Tyniecké ulici, kde se zapisuje na starobyrou Jagellonskou univerzitu.

Jagellonská univerzita byla šest set let křižovatkou křesťanské a humanistické kultury. Karol Wojtyła později napsal, že „studovat na této univerzitě a nepocítovat přitom silné citové pohnutí muselo být takřka nemožné“.¹³

Karolovu rozjetou kariéru ovšem přeruší druhá světová válka, před kterou se dokonce i s nemocným otcem snaží uprchnout. Následně během okupace pracuje Karol nejprve jako poslíček v restauraci, později v kamenolomu jako lamač, odstřelovač a jako dělník v chemickém závodě. Díky těmto pracím Karol poznal spoustu nových lidí a přátel.

12) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 44 str.

13) Tamtéž, 45 str.

V tomto složitém období se snaží ze všech svých sil bojovat proti brutalitě nacistických okupantů a stává se tak členem ilegálního kulturního odboje Unia a pomáhá při zakládání tajného Rapsodického divadla, kterému se plně věnuje. Všichni místní duchovní v Krakově byli později transportováni do Dachau a náhle přichází další rána v Karolově životě, jeho otec 18. února roku 1941 umírá.

Po „osvobození“ Rudou armádou je vysvěcen na kněze a odchází do Říma, aby završil své studium teologie, a to na papežském Athenaeu sv. Tomáše Akvinského, pod vedením francouzského dominikána, Garrigou-Lagrange. Dne 14. června 1948 otec Karol Wojtyła vykonal na výbornou doktorské zkoušky z teologie s tezemi na téma víry v díle svatého Jana z Kříže.

Ještě v roce 1948 se Karol vrátil do Polska, kde se stal vikářem v podmínkách historicky nevídaných. Jeho hlavním úkolem byla náboženská výuka na pěti základních školách v okolí. V březnu roku 1949, byl otec Karol povolán do zcela odlišného prostředí, do farnosti sv. Floriána v Krakově. Tam Karol Wojtyła naplno rozvinul svou pastorační činnost a navázal mnohá přátelství.

Termín „środowisko“ použil Karol poprvé někdy v šedesátých letech. Dodnes se jím označuje skupina přibližně dvou set lidí, často manželských dvojic, která se začala formovat v době, kdy Wojtyła působil jako kaplan u sv. Floriána. Aktivita, které nakonec dostaly tento název (jeden z překladů je „milieu“, také „rodinka“ nebo „parta“), spočívaly v setkávání několika skupin mladých lidí, se kterými Wojtyła pracoval. Ve środowisku se mládežnické skupiny měnily v intelektuální konverzační kroužky, neboť jejich výletů se účastnila nejen mládež, ale také místní intelektuálové. Je jisté, že tato pevná síť přátelství hrála jednu z klíčových rolí při formování idejí a duchovního úřadu Karola Wojtyły, kněze, biskupa a nakonec i papeže.

Środowisko se proslavilo hlavně svými pobyty na čerstvém vzduchu. Byla to další pastorační inovace v době a místě, kde kněží jednoduše nejezdili na dovolenou s mladými lidmi a manželskými páry.

Oni však společně pořádali výlety do přírody, byli nadšenými lyžaři, kajakáři a dobrodruzi. Mezi Karolem a środowiskem vznikl dialektický vztah intimnosti a odstupu. Žádné téma nebylo nevhodné. Jeho přátelé si jej vážili jako kněze a viděli v něm kněze zbaveného klerikalismu. Na cestách a kajakářských výletech se podílel spolu s nimi na všech úkolech. Zároveň si však zachovával jistý odstup, který všichni respektovali. Ve své „partě“ ani v životě nerozlišoval, věřící a nevěřící, vši si byli rovni a společně prožívali každou radost, ale i nezdár.

Druhý doktorský titul mu fakulta Teologie na Jagellonské univerzitě udělila v roce 1954, ale ještě před tím, než mohl být Wojtyła formálně jmenován docentem, komunistický režim teologickou fakultu Jagellonské univerzity uzavřel. Nakonec byl ještě v roce 1954 Karol Wojtyła jmenován docentem filosofické etiky na fakultě filosofie Lublinské katolické univerzity a současně byl dále kaplanem v Krakově. Filosofická činnost docenta Karola Wojtyły se podobně jako jeho literární aktivity vyvíjela současně s jeho kněžskou prací.

4. července roku 1958 byl Karol jmenován papežem Piem XII., pomocným biskupem arcibiskupa Baziaka, apoštolským administrátorem krakovské arcidiecéze. A tak se Karol Wojtyła stal ve svém 38 letech nejmladším biskupem v Polsku. V roce 1964 byl jmenován arcibiskupem krakovským a v květnu 1967 ho papež Pavel VI. jmenoval kardinálem.

5. října roku 1962 Karol Wojtyła vyrazil „na cestu spojující hrob sv. Stanislava s hrobem sv. Petra“, na cestu do Říma. Věděl, jak mimořádný a důležitý svolaný koncil bude, ale netušil, nakolik bude. Totiž II. vatikánský koncil svolaný papežem, byl velmi klíčový pro vnitřní porozumění římskokatolické církve, především pro její boj s komunismem, který ovládal východní a střední Evropu.

Karol Wojtyła se zúčastnil všech zasedání II. vatikánského koncilu. Koncil byl „velkým darem pro církev, pro všechny, kteří se jej zúčastnili, pro celou lidskou rodinu...“.¹⁴ Byl to „seminář Ducha svatého“.¹⁵ Každý, kdo chce porozumět Karolu Wojtyłovi jako biskupovi a později i papeži, musí chápat II. vatikánský koncil, tak jak jej chápal právě on sám, chápat „zevnitř“.

Karol přijel do Říma jako neznámý kapitulní vikář z Krakova, ale v roce 1965, kdy se II.vatikánský koncil chýlil ke svému konci, byl Josef Karol Wojtyła jednou z nejznámějších postav církve, a to nejen mezi svými duchovními kolegy, ale hlavně i mezi novináři. Již na prvním zasedání se biskup Karol Wojtyła velmi vášnivě zapojil do nejednoho teologického sporu.

Proslavil se ani ne tak protikladem k osobnosti svého primase, ale především svou otevřeností a opravdovým kouzlem osobnosti. Výjimečné byli také Wojtyłovi návrhy k diskuzím, byli jak neústupné stanovisko. Karol si stál tvrdě za svým např. že epicentrem koncilních debat musí být otázka humanismu odpovídajícího touhám mužů a žen té doby.

Třetí a čtvrtého (1964,1965) zasedání II. vatikánského koncilu se Karol Wojtyła účastnil již jako krakovský arcibiskup a předložil velmi dlouhou písemnou intervenci, v níž velmi apeloval na to, aby kapitola o Marii nebyla v připravovaném dokumentu poslední, ale aby následovala hned po první kapitole.

14) Jan Pavel II. (1994): Překročit práh naděje. Nakladatelství Tok, Praha 1995, 142 str.

15) Tamtéž, 143 str.

Dne 7. prosince roku 1965, v předvečer ukončení II.vatikánského koncilu, byly slavnostně uveřejněny dokumenty *Dignitatis humanae* a *Gaudium et spes*. Pro arcibiskupa Karola Wojtyłu to byl okamžik obrovské radosti a i jistého uspokojení. Římský papež a konstantinopolský patriarcha odvolali vzájemnou exkomunikaci.

Dne 29. května roku 1967 tedy oznámil papež Pavel VI. oficiálně kardinálském kolegiu Wojtyłovo jmenování a dne 28. června byl Wojtyłovi předán kardinálský klobouk z rukou Pavla VI. v Sixtinské kapli.

V 60. a 70. letech Karol Wojtyła začal hodně cestovat. V roce 1969 navštívil Kanadu a Spojené státy Americké. V únoru 1973 pak reprezentoval polskou církev na Mezinárodním eucharistickém kongresu v australském Melbourne. Cestou do Austrálie se zastavil v Manile, která ho fascinovala. Z cest ho velmi zasáhla hluboká zbožnost Filipínců, kterým věnoval několik kapitol v později vydaném deníku. Navštívil také Novou Guineu, Nový Zéland.

Na tyto první cesty do světa Karol Wojtyła nejednou vzpomínal. Dali mu rozhled a jistý nadhled. Každá země ve které byl, měla naprosto odlišnou kulturu. Karola bavilo poznávat nové kultury, nové lidi a nedotčenou přírodu. Nebál se ochutnávat nová jídla, vozil dárky svým blízkým a vždy při odletu se otočil, aby skrze Boha dané zemi požehnal a rozloučil se. Pokaždé věřil, že to není poslední návštěva. Velmi si možnosti cestovat vážil.

Wojtyła byl v Krakově všudypřítomný. Ve všech oblastech společnosti jeho lidé věděli, že mají biskupa, který zůstal jejich knězem a pastýřem uprostřed narůstající zodpovědnosti a mezinárodních závazků. Myslím, že by i Karol Wojtyła býval chtěl strávit zbytek život ve službě svému „milovanému Krakovu“. Ale právě, že vše činil s naprostým odhodláním a činil to tak dobře, že už dále krakovským arcibiskupem nikdy nebyl.

2.2. Papež Jan Pavel II.

Když papež Pavel VI. zemřel, byl Karol Wojtyła na dovolené. Nastala doba konkláve. Kardinálové slavnostně přísahali, že budou o konkláve zachovávat mlčení a při čtvrtém hlasování prvního dne volby byl zvolen papežem Kardinál Luciani a přijmul jméno Jan Pavel I. Bylo to nejrychlejší konkláve od roku 1939.

Dne 28. září 1978 ukončil kardinál Karol Wojtyła vizitaci ve farnosti sv. Josefa v Złotych Lanach a hned druhý den se však dozvídá, že papež Jan Pavel I. v noci zemřel. Nastalo tedy další konkláve. Vzhledem k tomu, že po první dni nebylo konkláve schopno najít alternativního italského kandidáta, zvolilo rychle papežem Karola Wojtyłu, který dostal už nějaké hlasy na prvním konkláve a byl tak zvolen při osmém hlasování na sklonku druhého dne konkláve, 16. října 1978.

Wojtyła byl osobnost mocně působící na veřejnost, což bylo důležité vzhledem k její pozitivní odezvě na krátký pontifikát Jana Pavla I. Nejpřesvědčivější věci, jež přispěla k Wojtylově kandidatuře, byly však jeho výsledky jako diecézního biskupa. Přirozeně měl i své odpůrce, kteří byli tvrdě proti tomu, aby dalším papežem byl Polák, ale právě to ostatní hlasující kardinály velmi pozitivně ovlivnilo.

Karol Wojtyła byl velmi oddán papeži Pavlu VI. a cítil i přichylnost k papeži Janu Pavlu I. Proto si také zvolil jméno Jan Pavel II. Slavnostní inaugurace papeže Jana Pavla II., dvě stě šedesátého čtvrtého římského biskupa, v papežském úřadě se uskutečnila 22. října 1978.

Během 4 měsíců po svém zvolení neúnavný papež neuvěřitelně rychle oživil nejstarší úřad na světě a dal tak všem najevo svým konáním stejně jako svými slovy, že evangelizace a reevangelizace jsou jeho pastoračními prioritami.

Dal okamžitě a velmi jasně všem mladým lidem na světě na vědomí, že jsou jeho oblíbenci a jeho velkou nadějí a dokonce i inspirací. Kromě toho, že dělal věci, které papežové před ním nikdy nedělali, Jan Pavel II. je dělal takovým tempem, které bylo podle měřítek instituce, v níž se nacházel, více než závratné.

Dne 29. listopadu 1978 se Jan Pavel II. setkal s třinácti tisíci mladými lidmi a požádal je, „aby řekli každému, že papež klade důraz na mladé“, v tomto rozhovoru se stále otáčel směrem k celému světu. Svět by si mohl myslet, že papež je tu jen pro církve a to si nemyslel, chtěl tento problém velmi rychle změnit.

11. listopadu roku 1978, v den třicátého výročí Deklarace lidských práv, papež žádal o „náboženskou svobodu pro všechny lidi, jež musí být respektována všemi a všude“. Bylo to téma, ke kterému se papež Jan Pavel II. ještě několikrát vrátil. Během prvních dvou měsíců v úřadě Jan Pavel II. provedl tu nejdůležitější papežskou obranu náboženské svobody za třináct let, které uplynuly od II. vatikánského koncilu, jenž přijal *Dignitatis humanae*. Již pět měsíců po svém nástupu, papež Jan Pavel II. zveřejnil svou první encykliku *Redemptor hominis*.

Ke konci roku 1979 ještě uskutečnil historicky první návštěvu Irska a poté odjel na poutní cestu do Spojených států amerických, kde přednášel před 34. generálním shromážděním Organizace spojených národů svou řeč. Jeho řeč byla jasným protestem proti tomu, jak většina členských států OSN uvažovala o mezinárodní politice a o snaze o mír. Podle jeho názoru prý církve přispěje nejúčinněji k míru, když bude neúnavně bránit a vyhlášovat lidská práva, jichž je náboženská svoboda ústředním bodem.

Zrak Jana Pavel II. však velmi často obrací také na jih, na Afriku, a na svoji první pastorační cestu na tento kontinent. Žádný jiný vůdce na světě se v posledních dvou desetiletích 20. století nevěnoval Africe tak jako papež Jan Pavel II. Velmi dobře si byl vědom toho, že tento kontinent potřebuje pomoc.

Před chystaným odletem do Asie se Jan Pavel II. rozhodl pro velmi riskantní krok. Jmenoval Jeana-Marii Lustigera pařížským arcibiskupem, který byl synem polských Židů, kteří v předchozím desetiletí emigrovali do Francie. Jeho rodina byla deportována do Osvětimi a Jean-Marii byl vychováván francouzskou katolickou rodinou v Paříži, kde i později ke katolicismu i konvertoval. Toto zvolení nezůstalo bez odezvy. Kritika se neomezila jenom na katolíky, ale i na židovskou obec. Nebyla spokojena především s tím, že „tento konvertita o sobě stále hrdě hlásal, že se stále považuje za syna židovských lidí“.¹⁶

13. květen roku 1981 byl pro papeže více než zlomový. Téhož dne uspořádal papežův tajemník hromadnou audienci na náměstí sv. Petra, které se zúčastnili i papežovi dlouholetí přátelé a členové šrodowiska. Tato audienca však neměla dobrého konce. Papež Jan Pavel II. byl zasažen dvěma ranami z poloautomatického revolveru, ze kterého vypálil mladý Turek Mehmet Ali Agca. Papež byl okamžitě převezen do nemocnice. Po několika prodělaných operacích se však papež velmi rychle zotavil a opět se začal plně věnovat svému pontifikátu.

7. června roku 1982 učinil Jan Pavel II. další významný krok v kurii. Jmenoval kardinála Josefa Ratzingera, arcibiskupa Mnichova-Freisingu, prefektem Kongregace pro nauku víry (CDF). Papež se s Ratzingerem potkal poprvé na konkláve v roce 1978 a již v té době papež tušil, že to nebylo naposledy. Více než půldruhého desetiletí byl Josef Ratzinger předmětem karikatur a vtipů, jako nástupce inkvizice nebo jako pesimistický Němec bez pochopení pro moderní svět. Ratzingerovo jmenování také poukázalo, že Jan Pavel II. bral samotnou teologii a teology velmi vážně. Jeho jmenování také rovněž naznačovalo, že CDF bude v kvalitních a intenzivních stycích s mezinárodním společenstvím teologů a bude striktně reagovat na současnost.

16) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 383 str.

Kromě disciplíny také neustále papež zdůrazňuje snahu o dosažení sjednocení všech křesťanů a zlepšení vztahů s židy, proto v roce 1983 navštívil kostel římské lutheránské obce a o tři roky později římskou synagogu. Nepřestává se zasazovat o řešení konfliktů mírovou cestou a tato cesta byla korunována velkým úspěchem to již 27. října roku 1986, v podobě mírové modlitby představitelů všech náboženství, které se uskutečnilo v Assisi.

V roce 1985 svolává papež II. mimořádné shromáždění biskupské synody na oslavu 20. výročí ukončení II. vatikánského koncilu a k jeho posouzení v dané době. Dne 15. února 1985 Jan Pavel II. přijal významnou delegaci Amerického židovského výboru. Toto prohlášení otevřelo tzv. novou kapitolu v katolicko-židovských vztazích. Papež chtěl tento postoj ještě více rozvíjet a upevnit. 19. února přijal izraelského předsedu vlády Šimona Perése.

Dne 24. června vydala Komise pro náboženské vztahy s Židy, speciální dokument s názvem *Židé a judaismus v hlásání Božího slova a katechezí katolické církve*. V říjnu téhož roku pak papež přijal Mezinárodní výbor pro katolicko-židovské styky, oficiální orgán, který má na starosti právě vzájemný dialog mezi křesťany a židy. Papež znovu opakoval a apeloval na to, že „duchovní spojení“ mezi katolíky a „rodem Abraháma“ je „vztahem, jenž by bylo možné nazvat rodičovským“.¹⁷

Při příležitosti Mezinárodního roku mládeže Spojených národů, začal Jan Pavel II. s jednou z největších iniciativ jeho pontifikátu a to, se Světovými dny mládeže, které měly dovést mladé lidi do Evropy a to z různých koutů světa.

17) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 489 str.

Tento nápad vznikl mezi jeho kamarády ve šrodowisku, kdy právě rozebírala vlivy puberty, dospívání atd. V roce 1986 se papež se svými rádci rozhodl, že Květnou neděli oficiálně vyhlásí za Světový den mládeže a plán byl takový, že tento den se bude slavit každý rok a každý rok na jiném světovém místě, jak to mu později bylo např. v Buenos Aires, Snatiagu, Denveru, Manile atd.

Jan Pavel II. věnoval svoji pozornost především Mezinárodnímu roku mládeže Organizace spojených národů a své Květné neděli, a to apoštolským listem *Mladým lidem světa*. Psal, že mládí je zvláštním obdobím, protože je to doba ve které se utváří identita a forma povolání. Zmínil se dokonce i o sexualitě, bral mladé lidi vážně jako osobnosti a dával jim jasně najevo, že vidí, jak zápasí se smyslem života.

Další z jeho cest mířila na rozsáhlý Indický kontinent, který papež procestoval počínaje Dillí, Kalkatou, Ránči či Madrásu s velkým nadšením. Na zpáteční cestě se v Kalkatě sešel s ikonou celé křesťanské služby s Matkou Terezou. Pro papeže byla Matka Tereza „nositelka poselství“ dvacátého století. Obdivoval její odhodlání a sám tvrdil, že Matka Tereza je ztělesněním univerzálního dobra s neutušeným soucitem a hlubokou úctou a láskou k lidské důstojnosti.

V roce 1993 došlo k dalšímu posunu, který někteří dodnes považují za jeden z mistrovských diplomatických tahů papežství Jana Pavla II. Svatý Stolec podepsal se státem Izrael „fundamentální dohodu“, která jasně stanovila pravidla legálního postavení církve v Izraeli a umožnila navázání plných diplomatických vztahů mezi oběma stranami. V roce 1994, 29. září vysílá Izrael svého vyslance Shmuela Hadase ke Svatému Stolci, kde byla slavnostně předána pověřovací listina. Na základě takovéto dohody Svatý Stole dne 25. října téhož roku navazuje „oficiální vztahy“ s Organizací pro osvobození Palestiny.

Další výzvou pro samotného papeže bylo čtvrté otevření Světové konference o ženách v Pekingu roku 1995. Sedm měsíců na to, píše otevřený až osobní *List ženám*, ve kterém se pokusil „promluvit“ k ženám z mnoha různých kulturních, náboženských, ekonomických či politických prostředí. Jan Pavel II. tvrdil, že cesta žen má neustále pokračovat směrem do předu. Na konferenci pak mluvil o „pozitivní cestě“, která kvůli mnoha překážkám, které v různých částech světa brání tomu, aby byla ženám přiznána jejich důstojnost a byly v ní respektovány a oceňovány, tak jak si zaslouží.¹⁸

7. dubna roku 1994 papež pořádá v audienční hale Pavla VI. významný a velkolepý koncert k výročí holocaustu. Jan Pavel II. byl velkým odpůrcem a všude jednoznačně odsuzoval šoa, holocaust evropských Židů za II. světové války. Snad za nejvíce výstižné může být považováno prohlášení Jana Pavla II. při setkání s židovskými vůdci ve Varšavě roku 1987, kdy papež popsal holocaust především jako univerzální symbol zla.

16. března roku 1998 se komise Svatého Stolce pro náboženské vztahy s Židy, rozhodla vydat publikaci s názvem „Pamatujeme: zamyšlení nad šoa“. Tato publikace popisuje holocaust jako „nevýslovnou tragédii“ a „strašlivou genocidu“. Je psána tak, aby nenechala člověka v klidu a vůči tomuto tématu lhostejným. Dokument uznává, že i když si židovský národ kvůli svému „jedinečnému svědectví“ hodně vytrpěl, byl holocaust „nesporně nejhorším ze všech utrpení“.

18) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 756-757 str.

Posledních několik let svého života měl však vážně zdravotní problémy. Objevili se i spekulace o jeho možném odstoupení, ale i přes svůj vážný zdravotní stav a velké odhodlání své poslání dokončit se tak nestalo.

Papež Jan Pavel II. zemřel 2. dubna roku 2005 ve věku 84 let. Svůj pontifikát zastával téměř 27 let.

3 Katolická církev a mimokřesťanská náboženství za pontifikátu Jana Pavla II.

3. 1. Papežova setkání s vyznavači jiných náboženství

Samotný křesťanský humanismus II. vatikánského koncilu velmi inspiroval dosud nevídané až historické iniciativy Jana Pavla II. v dosažení nejen křesťanské jednoty a hledání nových vztahů mezi katolickou církví a judaismem, ale i celkový dialog s jinými světovými náboženstvími. Papež se převážně zaměřil na katolicko-židovské vztahy a již na začátku jednadvacátého století stáli katolíci a Židé na prahu nových teologických rozhovorů. Avšak papež se nebál jít dál.

Světový den modliteb za mír v Assisi byl snad nejviditelnějším výrazem přesvědčení a odhodlanosti Jana Pavla, že veškeré pravdy se vztahují k jediné Pravdě, jíž je Bůh. Postupně se toto přesvědčení projevilo i na dalších iniciativách, např. ve vztazích s islámem, v dialogu s jinými náboženskými vůdci a v celkovém přístupu k jiným náboženstvím světa. Jednodušeji se dá říci, že Jan Pavel II. byl prvním papežem v historii, který s velkou úctou navštívil islámskou mešitu, častokrát i židovskou synagogu a jeho odhodlaný, velkorysý přístup k ostatním náboženstvím byl jedinečný.

3. 1. 1. Setkání s vyznavači Judaismu

Již jako dítě a později jako kněz, biskup a papež byl Jan Pavel s Židy neustále v úzkém kontaktu. „Vzpomínám především na wadowickou základní školu, kde alespoň čtvrtina dětí v naší třídě byla židovského původu. Stále před sebou živě vidím, jak se židé v sobotu scházejí do synagogy, která stála za naším gymnáziem. Myslím, že již v té době obě náboženské skupiny (židů a katolíků) spojovalo vědomí, že se modlí k témuž Bohu. Je pro mne velkým zklamáním, že wadowická synagoga už dnes neexistuje.“¹⁹

Jakožto hlava katolické církve nejen litoval antisemitismu, ale také ho veřejně velmi ostře kritizoval. Lze říci, že hrůzy Šoa se totiž odehrávaly takřka před jeho očima. Výraznou změnou katolicko-židovských vztahů byl beze sporu II. vatikánský koncil. Dne 15. února 1985 papež Jan Pavel přijal delegaci Amerického židovského výboru, která přiletěla do Říma, právě na oslavu dvacátého výročí *Nostra aetate*. Za pár dnů pak papež přijal i izraelského předsedu vlády Šimona Perése, který ho pozval na návštěvu do Izraele.

Dne 19. dubna se Jan Pavel setkal s účastníky kolokvia k dvacátému výročí koncilu. Znovu prohlásil, že „židovsko-katolický dialog je něčím podstatně důležitějším než záležitostmi občanských dobrých způsobů a tolerance. Židovsko-křesťanské vztahy nejsou jen nějakým akademickým cvičením. Jsou naopak skutečnou kostrou našich náboženských závazků a našeho poslání jako křesťanů a Židů, kteří žijí v jakémsi nevyhnutelném propojení“.²⁰

19) Jan Pavel II. (1994): Překročit práh naděje. Nakladatelství Tok, Praha 1995, 97-101 str.

20) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 489 str.

Dne 24. června vydala Komise pro náboženské vztahy s Židy dokument s názvem *Židé a judaismus v hlásání Božího slova a katechezí katolické církve*. Dne 28. října roku 1985 přijal papež Mezinárodní výbor pro katolicko-židovské styky. Je to tzv. oficiální orgán, který má na starosti vzájemný dialog mezi těmito náboženstvími. Papež opět velmi důkladně opakoval jak je důležité duchovní spojení mezi nimi, neopomenul zmínit násilné projevy antisemitismu a na závěr pochválil vzájemnou úctu, která v obou náboženstvích postupně roste.

I když iniciativy papeže, jež projevoval i k ostatním náboženstvím byly upřímné a někdy až odvážné, každý přesto věděl, že největší význam klade papež na samotné setkání církve s živým judaismem. Několik měsíců před zahájením setkání v Assisi, papež učinil návštěvu římské synagogy. Již při svém prvním setkání se zástupci římské židovské organizace, a to v roce 1979 papež pronesl řeč, že „naše náboženské společenství jsou spojena a úzce příbuzná na každé rovině své vlastní náboženské identity. Židovsko-katolický dialog je z katolické perspektivy náboženskou povinností, a proto je více než žádoucí“.²¹ Vždy zastával názor, že v při takových to setkáních nejde o vztah dvou starých náboženství, jež jsi jsou podobná, ale o společnou duchovní cestu, společné duchovní pouto, který je spojuje skrze Abraháma s Bohem, který si vyvolil Izrael a skrze něj se vytvořila církev.

Jak už také bylo zmíněno, v každém koutě světa Jan Pavel II. vytrvale, jednoznačně a především důrazně odsuzoval šoa, holocaust evropských Židů za II. světové války. Snad nejjasnějším prohlášením bylo setkání s židovskými vůdci ve Varšavě v Polsku roku 1987. Zde veřejně a výstižně popsal holocaust jako univerzální symbol zla: „.....*tato polská církev je s vámi v duchu hluboce solidární, když pozorně pohlédne na strašný skutek vyhlazování vašeho národa, vyhlazování prováděné s takovou promyšleností. To, co hrozilo vám, hrozilo i nám, a to, že k tomu ve stejné míře nedošlo, se stalo jen proto, že k tomu nebyl dostatek času. Byli jste to vy, kteří vytrpěli tuto strašnou oběť vyhlazování.*

21) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 509 str.

Bylo by možné říci, že jste trpěli rovněž za ty, na které mělo vaše utrpení očišťující moc.stali jste se hlasitým varujícím hlasem všemu lidstvu, všem národům, všem státům tohoto svět, všem systémům a každému člověku. Více než kdokoliv jiný jste to právě vy, kdo se stali tímto spásným varováním. Domnívám se, že v tomto smyslu i nadále vykonáváte své poslání a dokazujete, že jste věrnými dědici Božího vyvolení. Toto je vaše misie v současném světě ke všem národům, všem státům, všemu lidstvu, církvi...“²²

Třicátý prosince roku 1993 byl jednoznačně velkým očekáváním. Svatý Stolec a stát Izrael podepsaly „fundamentální dohodu“, která jasně stanovila pravidla legálního postavení církve v Izraeli a umožnila navázání diplomatických vztahů mezi oběma státy. Tato dohoda je pokládána za jeden z mistrovských diplomatických tahů papeže Jana Pavla II. a celkově je tato dohoda považována jako další historický zvrát katolicko-židovských vztahů.

22) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 814 str.

3. 1. 2. Setkání s vyznavači Islámu

Trvalo několik let, kdy katolická církev udělala odvážný, ale dlouho očekávaný krok, směrem dopředu, k dialogu s islámem. „Každý člověk, který čte Korán a Starý a Nový zákon, jasně vidí, jak v Koránu dochází k redukci Božího zjevení. Bůh, o němž mluví Korán, je nazýván snad nejkrásnějšími jmény, která lidský jazyk zná“²³ uvedl ve své knize sám papež. Ve vztahu k islámu vsadil Jan Pavel II. pouze na dialog, navzdory všem heslům ohrožení ze strany islámu, která se postupně dostávala na veřejnost. Spousta jeho prvních cest do muslimských zemí byla kritizována, ale papež se i přesto nadále snažil zasazovat o to, aby lidé, jež věří ve stejného Boha, plnili i úkoly společně. Jeho zájem rostl především i proto, že svět islámu je od katolictví tak odlišný, chtěl ho poznat, porozumět a právě z této vnitřní síly a odhodlanosti vznikla neuvěřitelná odvaha k dialogu s islámským světem.

Velkou zásluhu má na společném dialogu i modlitební setkání v Assisi a různá setkání s vyznavači islámu. Další historickou událostí byla návštěva Maroka a setkání s mládeží, které bylo pro papeže nezapomenutelné. „Velice na mne zapůsobila otevřenost mladých lidí, s níž přijímali slova papeže o víře v jediného Boha. Nic podobného se ještě nikdy předtím nestalo.“²⁴

Papež ale také přiznává, obtížnost dialogu s islámem, přesněji problémy s fundamentalistickými proudy různých zemí. V těchto zemích bývá situace křesťanů velmi dramatická. Vzájemné porozumění s představiteli těchto proudů neexistuje. Církev přesto všechno zůstává i nadále otevřená dialogu a spolupráci.

23) Jan Pavel II. (1994): Překročit práh naděje. Nakladatelství Tok, Praha 1995, 95 str.

24) Tamtéž, 96 str.

Rozhodnutí papeže, v organizaci Světových dnů mládeže dalo katolické církvi po celém světě nový rytmus. Snad nepřekvapivějším setkáním bylo setkání s mladými lidmi 19. srpna roku 1985, na stadionu v marocké Casablance, kde se sešlo 80 000 mladých muslimů. Toto setkání se uskutečnilo na základě pozvání marockého krále Hassana II. . V roce 1983 král Hassan II. vydal právní nařízení, které bylo adresováno katolické církvi v Maroku, ve kterém stálo „povolení“ konat veřejné katolické bohoslužby a náboženskou výchovu. Zároveň byli katolické školy, kostely a ostatní instituce osvobozeny od výběru daní.

Projev na marockém stadionu, který si papež velmi důkladně dopředu připravoval, byl pronesen ve francouzštině, byl stylově až výrazově prostý. Papež nezapomněl zmínit problém katolicko-muslimských vztahů, problémy svobody, lhostejnosti a poslušnosti Bohu. Jasně stručným projevem bylo však všem mladým muslimům jasné, že mají velkou podporu u římského papeže a jemu naopak dávali najevo, jakou úctu k tomuto papeži chovají. Mladí muslimové naslouchali projevu římskému papežovi s tak ohromným zájmem, že chvílemi papež znervózněl a měl pochybnosti, jestli mu mladí muslimové rozumí. Papež svůj projev zakončil slovy, že „společně věří v jednoho jediného, nanejvýše spravedlivého a milosrdného Boha, který si přeje, aby jeho lidská stvoření byla spasena a žila s ním navěky, bez ohledu na to, je-li muslim nebo křesťan“.²⁵

25) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 495-496 str.

3. 1.3. Mezináboženské setkání v Assisi roku 1986 a 2002

Na přelomu léta a podzimu roku 1986 byly dokončeny přípravy. Oficiálním pořadatelem byl papež Jan Pavel II., který na tento slavnostní den pozval stovku různých náboženských představitelů (křesťanů, židů, muslimů, hinduistů, buddhistů, animistů, severoamerických indiánů a dalších představitelů jiných pohanských kultur). V plánu měli účastníci půst po celý den a zástupci jednotlivých náboženství vystoupili se svými modlitbami za mír ve světě.

Samotný Celosvětový den modliteb, 27. října 1986, proběhl je s jedním zakolísáním. Kardinál Sfinze naléhal, aby mezi náboženskými vůdci byli i afričtí animisté. Jeden z těch, kteří se dostavili, byl velmi starý a vzhledem v této době nezvykle chladnému počasí i velmi spoře oděn. Omdlel, ale ihned přišel včas k sobě, aby se na závěr mohl sejít s papežem u večeře.

Jan Pavel II. se však k jídlu kvůli několika povinnostem nakonec vůbec nedostavil. Dal pro ostatní účastníky vytisknout na památku rytiny, které se rozdávaly při společném jídle, jímž účastníci přerušili půst.

Asi nejznámější a nejvíce diskutovanou epizodou z průběhu těchto modliteb je odstranění krucifixu a jeho nahrazení soškou Buddhy před svatostánkem na oltáři v kostele sv. Františka v Assisi. Ty, jenž Jan Pavel II. nazval „představiteli jiných náboženství“, církev vždy vhodněji nazývala „nevěřícími“. V širším významu jsou nevěřící ti, kteří nevyznávají pravou víru, nebo-li také ti, kteří nejsou pokřtěni. Nepravé náboženství, které Jan Pavel II. nazýval „jiným náboženstvím“ je každé nekřesťanské náboženství, pokud není náboženstvím Bohem zjeveným, podle kterého je třeba žít. A ke komu se vlastně shromáždění lidé v Assisi modlili a jakým způsobem? Byli pozváni jako „představitelé jiných náboženství“, a každý se tedy modlil svým způsobem a podle svých zvyklostí.

Dokument Catholique z 21. září roku 1986 uvádí o tomto setkání, že „jde o výraz úcty k modlitbám druhých s možností k plnému projevení vlastní víry“. V Assisi bylo velkoryse umožněno praktikovat pověru v jejich nejzávažnějších projevech, od „nepravé bohopocty“ židů, kteří v čase milosti předstírají úctu k Bohu odmítáním Jeho Syna, až po modloslužbu hinduistů a buddhistů, obětujících tvorům namísto Bohu.

Nynější papež Benedikt XVI. označil setkání v Assisi roku 1986 za „prorocké setkání a chvíli milosti“, které bylo svoláno pro svědectví Františka jako „muže pokoje“, kterého i příslušníci jiných náboženství vnímají se sympatiemi. Zároveň je František podle Benedikta XVI. i „zárukou křesťanské autenticity“, protože opravdový mezináboženský dialog nemá nic společného s náboženskou lhostejností.

Mezináboženské setkání v Assisi roku 2002

Jan Pavel II. svolává na 24. ledna opět mezináboženské modlitební setkání do italského Assisi. Touto událostí tak reaguje na rostoucí napětí ve světě, způsobené zářijovými teroristickými útoky ve Spojených státech.

24. ledna roku 2002 ráno krátce po půl deváté, se za velkého zájmu novinářů rozjel z vatikánského nádraží směrem k Assisi speciální vlak, do něhož nastoupilo okolo 300 představitelů různých náboženství a pozvaných osobností v doprovodu s Janem Pavlem II. V číslech asi 2 500 účastníků, kteří zastupovali 12 hlavních světových náboženství. Křesťanská náboženství zastupovalo vedle řady zástupců katolického vyznání i 32 představitelů dalších křesťanských církví.

Při zahájení papež nezapomněl připomenout setkání v roce 1986 a zdůraznil, že cíl obou setkání je ve skutečnosti naprosto shodný. Je jím mírová modlitba, která je Božím darem, a který si musíme bez přestání s důvěrou a horlivostí vyprošovat. Poté přistoupil k osobním pozdravům představitelů jednotlivých delegací, zástupců světových náboženství, pozvaných hostů a významných náboženských představitelů, tak jako to učinil na setkání roku 1986. Po pozdravu Svatého Otce následovala dvouhodinová řada mírových svědectví, která v anglickém, řeckém, italském a hebrejském jazyce pronesli někteří ze zástupců přítomných delegací.

Další část programu byla věnována modlitbě a to jako jediné zbrani, která vede k dosažení míru. Delegace jednotlivých náboženství se pak odebrala na různá a předem určená místa, aby se v rámci svého náboženského vyznání a tradice modlili za dar míru pro celý svět. Křesťané se např. shromáždili k ekumenické slavnosti v dolní bazilice sv. Františka.

Poté proneslo dvanáct představitelů různých náboženství svůj slavnostní slib úsilí o mír. Mezi těmito dvanácti představiteli, kteří v několika jazycích pronesené sliby sami složili, byl např. zástupce židovství, představitel konfucianismu, zástupce muslimů, buddhistů a dalších. Závěrečným slibem se účastníci zavázali nedopustit, aby se náboženství stalo záminkou k nenávisti a konfliktům, usilovat o mír a spravedlnost, která je základní podmínkou trvalému míru, vychovávat věřící k porozumění a dialogu. Solidarita, nadšení i dojetí se pod střechou pro 2 500 účastníků střídaly s potleskem jednotlivým představitelům křesťanských náboženství i jiných vyznání, kteří prohlašovali svoji připravenost a ochotu ke službě svornosti mezi národy.

Ekumenický patriarcha Konstantinopole Bartoloměj I. připomněl tzv. „zlatou zásadu“: „Co chceš, aby druzí dělali tobě, to dělej i jim“. Podobná slova zazněla v němčině, ruštině, japonštině, pandžábštině, srbštině, arabštině, korejštině, řečtině, hebrejštině a v dalších světových jazycích, nebo-li všichni jednomyslně zdůrazňovali, že je třeba odmítnout jakékoliv násilí a terorismus a usilovat mírovou cestou o svornost na celém světě, hlásat kulturu dialogu, bránit svobodu vyznání, práva rodiny, odpouštět chyby minulosti atd. V žádném případě nešlo o synkretismus, protože každá náboženská skupina se modlila odděleně od ostatních, ale jednomyslně o vůli být svědky naděje, že každá víra může změnit k lepšímu srdce člověka a v důsledku toho i dějiny.

3. 1.4. Další mezináboženský setkání

V 60. a 70. letech ještě jako kardinál uskutečnil neuvěřitelné množství zahraničních cest, na které v několika svých publikacích s radostí vzpomíná. V srpnu roku 1969 odjel na svou první návštěvu Kanady a Spojených států amerických. Plánoval, že zde stráví celý měsíc, ale jeho program byl tak nabitý, že některé poznávací cesty po těchto zemích, které měl Karol v plánu, bohužel nestihl. Celebroval několik bohoslužeb v kanadských městech a s velkým překvapením se bohoslužeb účastnili nejen katoličtí věřící, ale i početné Židovské komunity žijící v Kanadě. Největším zážitkem pro kardinál bylo však setkání s místními indiány. Byl ohromen jejich inteligencí, otevřeným přátelským přístupem a odhodláním ctít jejich tradici a kořeny. Již tady tušil mladý kardinál, že tato návštěva Kanady není zdaleka poslední.

V únoru roku 1973 cestou do Austrálie, kde se zúčastnil Mezinárodního eucharistického kongresu v Melbourne se zastavil v Manile, kde pronesl řeč ke skupině muslimům. V Austrálii pak navštívil polské krajiny žijící na tomto kontinentu a setkal se i s místními australskými domorodci.

V únoru roku 1981 ho další cesta zavedla do asijské země, do Pákistánu. Pavel na místním stadionu sloužil bohoslužbu pro 100 000 nadšených, ale zbídačených Pákistánců. Již cestou na stadionu potkával dřevěné vozíky tažené osly a staré muž v bílém oblečení na kolech jedoucích právě na stadion, byl ohromen. Po mši bez zdravic a jakékoliv zastavení odjel rovnou na letiště, kde poděkoval prezidentu za pohostinnost, která je „jedním z dominantních povahových rysů Abrahama, proroka uznávaného křesťany, muslimy a židy“.²⁶

26) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 385 str.

Při návštěvě Japonska byl papeže překvapen současným napětím, které panovalo mezi opravdovým Japoncem a opravdovým katolíkem, které se opírá o 400 let starou historii, kdy v 17. století byl krvavě potlačen téměř veškerý katolicismus v Japonsku. Místní národní hrdost a z toho plynoucí protikatolické smýšlení se v japonské historii utvořily ve stejnou dobu. Pout' Jana Pavla II. právě do Japonska byla mírnou snahou oživit již několik let mrtvý dialog. I zde se papež setkal s tisíci mladými Japonci, z nichž ne všichni byli křesťany.

Papežovy mezináboženská setkání dále pokračovala. Při návštěvě Afriky, při zastávce v Malawi vyzval lid k dialogu mezi křesťany a muslimy a požádal africké katolíky, aby nedělali nic v souladu s jejich křesťanskou vírou a otevřeli se více dialogu s mohamedány.

21. – 25. ledna roku 1998 uskutečnil první poutní cestu na Kubu v dějinách papežství. Papežova modlitba pronesená za Kubu byla velmi jednoduchá, ale tradičně výstižná: „Aby tato země mohla poskytnou každému ovzduší svobody, vzájemné důvěry, sociální spravedlnosti a trvalého míru. Aby se Kuba s veškerými svými skvělými možnostmi otevřela světu, a aby se svět otevřel Kubě, a kubánský lid, který touží po proroku, svornosti a míru, tak mohl hledět do budoucna s nadějí.“²⁷

27) Weigel, G. (1999): Svědek naděje. Životopis Jana Pavla II. Vydavatelství Práh, Praha 2005, 785-786 str.

3. 2. Papežská vyjádření k mezináboženskému dialogu

3.2.1. Postoje Jana Pavla II. vyjádření v encyklikách

Redemptor hominis

Redemptor hominis je první encyklika papeže Jana Pavla II., která byla vydána 4. března roku 1979. Latinský název *Redemptor hominis* znamená v překladu „Vykupitel světa“. Již ve své první encyklice, rok po svém zvolení do papežského úřadu, Jan Pavel nezapomíná zmínit nutnost a potřebu mezináboženského dialogu.

Šestá kapitola encykliky je věnována především ekumenickému sblížení a dále celkové činnosti uvnitř katolické církve. „Je nutno klást důraz na sjednocení křesťanů, ale i na zahájení činnosti zaměřené na sblížení s představiteli nekřesťanských náboženství, právě pomocí dialogu, setkáními, společnými modlitbami a hledáním pokladů všelidské spirituality, které nechybí ani mezi vyznavači jiných náboženství. Je ušlechtilé snažit se chápat každého člověka, podrobit rozboru každý systém a uznat to, co je správné, ale to neznamená ztrácet jistotu o vlastní víře a nebo podkopávat mravní zásady.“²⁸

Ve dvanácté kapitole papež zmiňuje důležitost II. vatikánského koncilu a deklarace *Nostra aetate* a *Dignitatis humanae* a popisuje hlubokou úctu a mír ke všemu živému bez ohledu na jeho víru.

28) Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Encyklika *Redemptor hominis* dostupná na: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_04031979_redemptor-hominis_en.html (25.5.2009)

Redemptoris Missio

Encyklika O stálé platnosti misijního poslání byla vydána 7. prosince roku 1990. Jan Pavel v této encyklice vyzývá katolíky aby se zapojili do evangelizačního poslání církve. Dodnes se několik institucí a škol opírá o pastorační program *Redemptoris missio*.

Kapitola Dialog s bratry jiných náboženství popisuje právě dialog mezi různými náboženstvími jež jsou součástí poslání církve k hlásání evangelia. „V Kristu volá Bůh k sobě všechny národy a chce jim sdělit plnost svého zjevení a své lásky. Ve světle ekonomie spásy nevidí církve žádný protiklad mezi hlásáním Krista a dialogem různých náboženství mezi sebou, ale ví o nutnosti spojit obojí v rámci misie. Je však třeba, aby oba tyto prvky hájily nejen vnitřní úzkou spojitost, ale i svoji rozdílnost, aby nebyly směřovány a zneužívány a aby nebyly považovány za vzájemně zaměnitelné.“²⁹

Papež v encyklice popisuje i dopis zasláný biskupům Asie: „Církev ráda uznává všechno, co je svaté a pravdivé v náboženských tradicích buddhismu a hinduismu a v islámu skutečnost, že členové jiných náboženství obdrží Boží milost i mimo morální cestu, kterou určil Kristus, a mou být Kristem spasení, neruší výzvu k víře, které Bůh chce pro všechny národy. Dialog musí být veden a realizován v přesvědčení, že církve je vlastní cestou spásy a že jedině ona sama má plnost prostředků spásy.“³⁰

29) Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Encyklika Redemptoris missio, dostupná na:

http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_07121990_redemptoris-missio_en.html (26.5.2009)

30) Tamtéž

„Dialog nevzniká z taktiky nebo ze sobeckého zájmu, ale má důvody, požadavky a důstojnost svého druhu. Vzniká v hlubokém respektu před vším, co způsobil v člověku Duch Svatý. Společné porozumění je založeno na naději a lásce. Ostatní náboženství znamenají pro církve určitou výzvu. Povzbuzují ji přímo k tomu, aby objevovala znamení Kristovy přítomnosti a působení Ducha.“³¹

„Partner dialogu musí vyhovovat vlastním tradicím a náboženským přesvědčením a být přístupný chápat druhé, a to jak bez zastírání, tak bez uzavřenosti do sebe, avšak v duchu pravdy, pokory a poctivosti, s vědomím, že dialog může každého obohatit. Je třeba oboustranného svědectví pro společný pokrok na cestě náboženského hledání a zkušenosti. Dialogu se otvírá široké pole a může mít různé formy a projevy: od myšlenkové výměny mezi experty náboženských tradic anebo jejich oficiálních zástupců až ke spolupráci pro celkový rozvoj a zachování náboženských hodnot, od sdílení odpovídajících duchovních zkušeností k tzv. "dialogu života", ve kterém si věřící různých náboženství navzájem stvrzují vlastní lidské a náboženské hodnoty v běhu všedního dne a navzájem si pomáhají je prožívat a tak vytvářet spravedlivé a bratrské společenství.“³²

31) Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Encyklika Redemptoris missio, dostupná na:

http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_07121990_redemptoris-missio_en.html (26.5.2009)

32) Tamtéž

3.2.2. Postoje Jana Pavla II. vyjádřené v médiích

Papež Jan Pavel II. byl co se týče médií velmi vstřícný. O žádném papežovi nebylo nikdy natočeno tolik dokumentárních filmů, napsáno tolik knih a nebylo s ním tolik rozhovorů v tisku či jiných médiích. Papež byl tzv. lidově „v jednom kole“ proto nebylo výjimkou, že někteří novináři, aby stihli udělat s papežem rozhovor, létali s papeže osobně. On sám měl novinářskou zkušenost, kdy jako mladý psal články do polského časopisu *Tygodnik powszechny*.

Jako nejvýznamnější rozhovor, lze považovat knihu nesoucí papežovo jméno – Jan Pavel II., *Překročit práh naděje*. Jde o publikaci italského katolického spisovatele a žurnalisty Vittoria Messoriho. Kniha obsahuje nejen papežovy úvahy týkající se křesťanské víry, ale rovněž zhodnocení jiných náboženství, buddhismu, islámu a judaismu. Je zde cítit neuvěřitelné pouto, které váže papeže k deklaraci *Nostra aetate*. „Všechny národy totiž vytvářejí jediné společenství. Mají tentýž původ, protože Bůh dal lidskému pokolení k obývání celý zemský povrch.“³³

V roce 2005 dokonce papež vydal apoštolský list určený především pracovníkům médií s názvem „Nebojte se médií“. Zdůrazňuje, že média jsou dobrá i pro dialog a k celkové informovanosti lidstva.

33) Jan Pavel II. (1994): *Překročit práh naděje*. Nakladatelství Tok, Praha 1995, 84-85 str.

4 Různé pohledy na Jana Pavla II. a mezináboženský dialog

Lidé celého světa si zejména váží papežovi projevené víry, neuvěřitelné odvahy, důstojnosti a síly velké osobnosti. Projevy úcty a uznání se mu dostávaly na každém kontinentě v té nejmenší vesničce či v hlavních světových městech, bez ohledu na to, že je to papež katolické církve. Jeho touha po míru, svobodě a porozumění byla všudypřítomná. Významní politici si byli plně vědomi velkého podílu, které papež měl např. na svržení komunismu ve východní Evropě, úzká spolupráce s OSN a další. Někteří ho dokonce považovali za ochránce míru a svobody. Byl velkou inspirací všech lidí a náboženský vůdce uctívány i mezi lidmi všech vyznání i lidí bez vyznání.

Generální tajemní OSN Kofi Annan, jeho blízký přítel, řekl krátce po jeho smrti, že Jan Pavel II. byl mužem míru, velmi podporoval a spolupracoval s OSN a cítil, že válka je něco zlého, špatného a díky ní, ztrácejí všichni. Izraelský premiér Ariel Šaron vyslovil tzv. politování nad skonem papeže „muže míru, přítele židovského lidu, který uznal jeho jedinečnost, muže, který se zasazoval o usmíření mezi národy“. Palestinský vůdce Mahmúd Abbás, jednoho dne řekl, že papež je hodný člověk, který svůj život věnuje obraně spravedlnosti a míru pro všechny a bude bojovat do konce svého života.

Někteří, jako např. Íránský prezident v něm vyděl člověka, který spojoval náboženské učení s filosofickým myšlením, básnickou a uměleckou tvořivostí, která mu pomáhala v různorodosti právě mezináboženského dialogu. Imám káhirského al-Azharu šejch Muhammad Sajjid Tantaví označil papežovu smrt za obrovskou ztrátu pro muslimský svět.

Smrt papež měla opravdu velký vliv na celé lidstvo. Média se hemžila různými vyjádřeními významných osobností, Vatikán byl zasypán kondolencemi z různých světů, v televizi se to hemžilo životopisnými dokumenty a padali velké ódy na osobu Jana Pavla II. Do jeho smrti, byli politici a jiný představitelé co se týče vyjádření se k osobě Jana Pavla II. velmi zdrženlivý. Věděli, že máme papeže, kterému jen z těžka mohou něco vyčítat. Dokonce i afghánské radikální hnutí Tálibán vyjádřilo lítost nad papežovým skonem. Ale negativních ohlasů již během pontifikátu bylo také slyšet.

Velkou kritiku si však Jan Pavel II. také nejednou vyslechl právě na adresu mezináboženského setkání v Assisi, protože ne každý se však z těchto setkání radoval. Např. boloňský kardinál Biffi se jej odmítl zúčastnit a někteří představitelé italské vládní strany vydali prohlášení, ve kterém mj. stojí, že „modlit se spolu s jinověrci, rabíny, mulláhy, čarodějnicemi a modloslužebníky, vytváří mezi katolickými věřícími zmatení“.

Lze ještě zmínit jeho horlivou zatvrzelost, která předcházela nespokojenosti převážně mladých katolíků. Velmi tvrdě odsuzoval interrupce, antikoncepci, či požehnání homosexuálnímu svazku. Dále odmítal eutanazii, svěcení žen, čím právě katolickou církev vzdaloval od svobodomyšlné části populace.

Závěr

Jan Pavel II. se celý život snažil vyřešit společensko-církevní krizi. Dále propagoval realistický přístup, konzervatismus, exorcismus, či návrat k církevní autoritě. Jan Pavel II. od počátku svého pontifikátu věnoval velkou pozornost především zahraničním cestám, kterých vykonal od počátku svého pontifikátu kolem 200. Jeho význam v řešení různých otázek např. vztahu západního a východního bloku je nepřehlédnutelný, stejně tak jako jeho aktivní postavení a boj proti pádu komunistických režimů ve východní Evropě. Více než významně se podílel na mezináboženském dialogu a toleranci vůči ostatním náboženstvím po celém světě. V porovnání s ostatními papeži, Jan Pavel II. během svého pontifikátu blahoslavlil a svatořečil velké množství významných osob (cca 1435 blahoslavených). Žádný jiný papež nevyšel vstříc tolika jednotlivcům jako Jan Pavel II. Více než 16 milionů poutníků se účastnilo generálních audiencí, kterých bylo více než 1000. S dalšími miliony věřících se setkával papež během svých zahraničních cest a nejednou bojoval o svůj život. Opomenuty nesmí být ani početné návštěvy vládních osobností, vládních audiencí či setkání s hlavami států.

Neuvěřitelnou předností papeže Jana Pavla II. bylo, že dokázal oslovit každého člověka jeho vlastním jazykem. Nemyslím tím teď, že ovládal hodně cizích řečí, ale to, že se stejně přirozeně obracel na fotbalové fanoušky, na indiánské horníky někde v peruánských Andách, na intelektuály a na nejmocnější státníky. Že každému: americké mládeži v Denveru nebo staré babičce někde na polském venkově, mohl hlásat Dobrou zvěst srozumitelným způsobem a najít cestu ke každému srdci, které toužilo po pravdě, bez ohledu na jejich vyznání. Nerozlišoval mezi katolíkem, Židem či muslimem a snaze o smíření všech náboženství světa věnoval celý svůj život. Pluralita náboženství, o níž se dnes tak často diskutuje, zahrnuje stále větší pluralitu uvnitř náboženství – myslím, že právě tato pluralita provokuje náboženské fanatiky, ale myslím, že hněv fanatiků není otázkou mezináboženského porozumění, ale problémem nebezpečí ve „vlastním táboře“. Velká míra odpovědnosti leží na médiích, aby přinášela pořady, které učí porozumět světům odlišných náboženských kultur a vzájemné úctě, a to především pravdivě.

Seznam použité literatury a zdrojů informací

Primární literatura:

FISCHER, HEINZ-JOACHIM. (2004): Život papeže Jana Pavla II., Fontána, Olomouc, 227 s.

JAN PAVEL II. (1995): Překročit práh naděje. Tok, Praha, 195 s.

LEGRAND, JASQUES (2002): Jan Pavel II.: Kronika neobyčejného života. Ottovo nakladatelství, Praha, 160 s.

MOSKWA, JACEK (2005): Papež, který změnil svět. Knižní klub, Praha, 416 s.

WEIGEL, GEORGIE (2005): Svědek naděje. Autorizovaný životopis Jana Pavla II. Práh, Praha, 880 s.

Sekundární literatura:

FISHER, RUDOLF WOLLPERT (1995): Malý teologický slovník – přehled papežů. Zvon, Praha, 300 s.

FROSSARD, ANDRÉ (2000): Nebojte se! Dialog s Janem Pavlem II., Matice cyrilometodějská, Olomouc, 287 s.

FROSSARD, ANDRÉ (1990): Portrét Jana Pavla II. Zvon, Praha, 96 s.

GIANSANTI, GIANNI (1996): Portrét pontifika, Jan Pavel II. Praha, 128 s.

HALAS, FRANTIŠEK X. (2004): Fenomén Vatikán. Idea, dějiny a současnost papežství. Diplomacie Svatého Stolce. Česká země a Vatikán. Centrum pro studium demokracie a kultury. Praha. 760 s.

JAN PAVEL II. (1997): Mám vás velmi rád. Zvon, Praha, 111 s.

JAN PAVEL II. (2004): Vstaňte, pojd'me! Karmelitánské nakladatelství, Praha, 135 s.

SCHATZ, KLAUS (2002): Dějiny papežského primátu, CDK, Praha, 214 s.

VYŠOHLÍD, VÁCLAV (1979): Papež pro třetí tisíciletí, Horizont, Praha, 128 s.

WALSCH MICHAEL (1995): Jan Pavel II. – Životopis, Barristen and Pricipal, Brno, 301 s.

Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Deklarace Nostra Aetate dostupná

na: <http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_nostra-aetate_cs.htm> (15.3.2009)

Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Deklarace Dignitatis humanae dostupná na:

<http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651207_dignitatis-humanae_cs.htm> (15.3.2009)

Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Lumen gentium, dostupná na:

<http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19641121_lumen-gentium_cs.htm> (16.3.2009)

Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Dekret Ad gentes, dostupná na:

<http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651207_ad-gentes_cs.htm> (16.3.2009)

Oficiální internetové stránky městského státu Vatikán, Encyklika Redemptor hominis dostupná

na:<http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_04031979_redemptor-hominis_en.html> (25.5.2009)

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/in_depth/world/pope_john_paul_ii/default.stm>
(7.3.2009)

<<http://www.katolik.cz>>

<<http://www.vira.cz>>

<<http://www.apha.cz>>

<<http://www.slovník-cizich-slov.abz.cz>>

<<http://www.cirkev.cz>>

<<http://www.catholic.net>>

<<http://www.christnet.cz>>

<<http://www.jib.cz>>

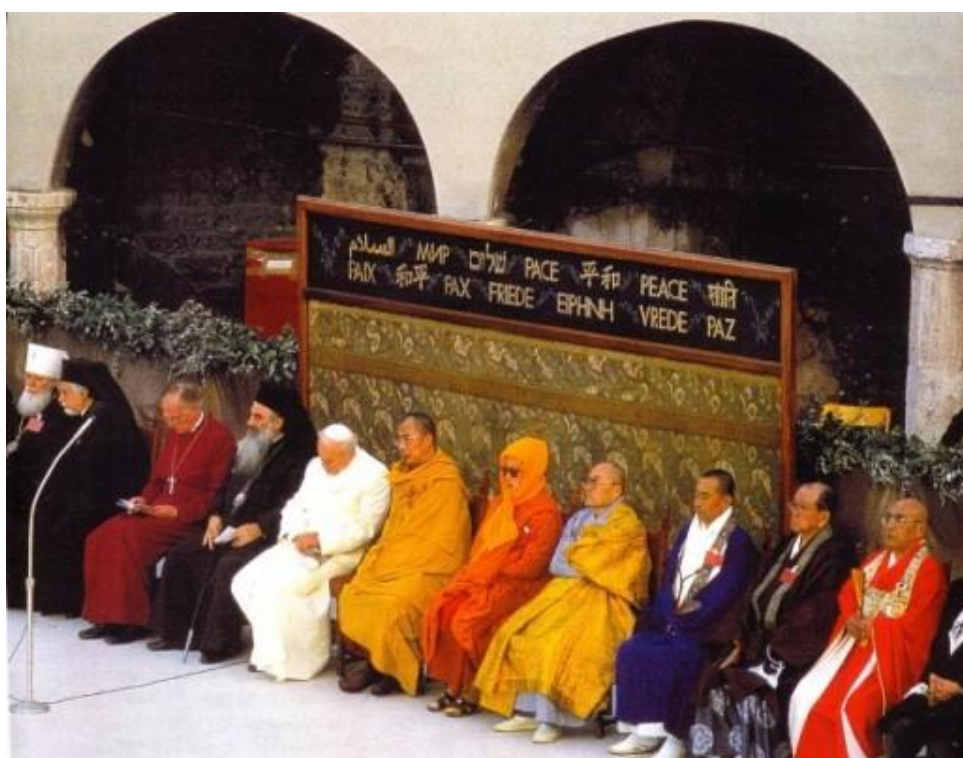
<<http://www.evagnet.cz>>

Obrázková příloha

Papež Jan Pavel II.

Mezináboženské setkání v Assisi roku 1986

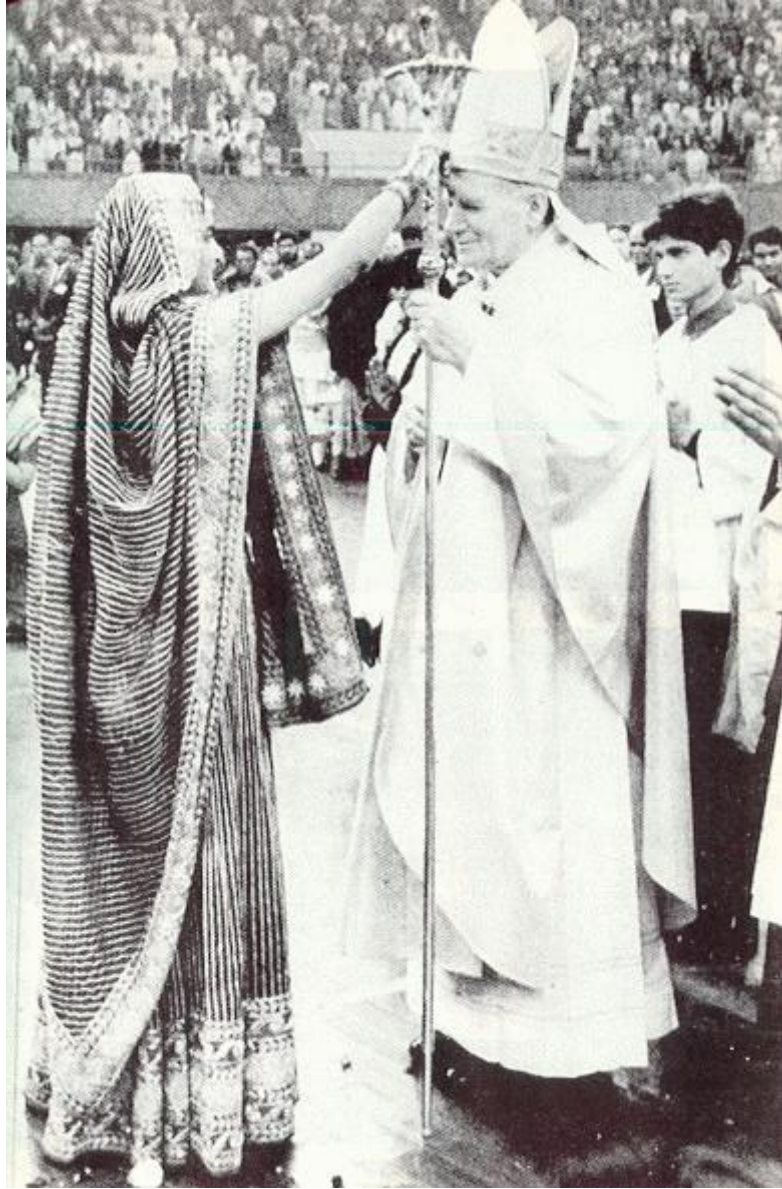
Návštěva Jeruzaléma

Mezináboženská setkání

Politická setkání

